

Antoine de Saint-Exupéry

PĂMÂNT AL OAMENILOR

Traducere din limba franceză și note de
Octavian Soviany

Editura Paralela 45

Director de producție editorială: Ionuț Burcioiu

Redactare: Cătălina Soare

Corectură: Anda Marin

Tehnoredactare: Mihail Vlad

Design copertă: Andreea Chele

Pregătire de tipar: Marius Badea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SAINT-EXUPÉRY, ANTOINE DE

Pământ al oamenilor / Antoine de Saint-Exupéry ; trad. din lb. franceză și

note de Octavian Soviany. – Pitești : Paralela 45, 2025

ISBN 978-973-47-4275-2

I. Soviany, Octavian (trad. ; note)

821.133.1

Terre des hommes

Antoine de Saint-Exupéry

Copyright © Editura Paralela 45, 2025

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.edituraparelela45.ro

CUPRINS

I Linia	21
II Camarazii	43
III Avionul	63
IV Avionul și planeta	68
V Oaze	82
VI În pustiu	91
VII În inima deșertului	130
VIII Oamenii	181

Pământul ne învață mai multe despre noi înșine decât orice carte. Pentru că ni se împotrivesc. Omul se descoperă pe sine atunci când are de înfruntat un obstacol. Dar pentru a o scoate la capăt îi trebuie o unealtă, îi trebuie o rindea sau un plug. Lucrând pământul, țăranul smulge, puțin câte puțin, secretele naturii, iar adevărul pe care îl descoperă este universal. Tot așa avionul, unealta liniilor aeriene, pune dinaintea omului toate problemele vechi.

Am mereu în fața ochilor prima mea noapte de zbor din Argentina, o noapte întunecoasă în care scânteiau, asemenea stelelor, doar câteva lumini rare, răspândite de-a lungul și de-a latul câmpiei.

Fiecare dintre ele semnala, în oceanul acela de întuneric, miracolul unei conștiințe. În cutare cămin se citea, se stătea pe gânduri, se făcea schimb de mărturisiri. În celălalt poate unii încercau să sondeze spațiul, poate se făceau calcule în legătură cu Nebuloasa din Andromeda. Dincolo se făcea dragoste.

De la o depărtare la alta, ardeau acele focuri ale câmpiei care au nevoie tot timpul să fie întreținute. Până și cele mai discrete: cel al poetului, cel al învățătorului, cel al dulgherului. Dar printre aceste stele vii, câte ferestre închise, câte stele stinse, câți oameni adormiți...

Trebuie să încercăm o apropiere. Trebuie să încercăm să comunicăm cu unele dintre aceste focuri care strălucesc de la o depărtare la alta, de-a lungul și de-a latul câmpiei.

I

LINIA

Era în 1926. Tocmai intrasem, ca tânăr pilot de linie, la societatea Latécoère, care a asigurat, înainte de Aéropostale, devenită apoi Air France, legătura Toulouse–Dakar. Acolo am învățat meseria. Am trecut, ca toți camarazii mei, prin noviciatul la care erau supuși toți tinerii înainte să li se acorde onoarea de a pilota. Zboruri de încercare, deplasări de la Toulouse la Perpignan, lecții dezolante de meteorologie în fundul vreunui hangar înghețat. Trăiam cu frică de munții Spaniei, cu care nu avusesem încă de-a face, și respectându-i pe bătrâni.

Pe acești bătrâni îi întâlneam la cantină, morocănoși, puțin cam distanți, oferindu-ne sfaturile lor totdeauna de sus. Și când vreunul dintre ei, întors de la Alicante sau Casablanca, revenea cu întârziere, cu casca de piele murată de ploaie, iar careva dintre noi îl întreba despre călătoria pe care o făcuse, răspunsurile lui scurte, zilele furtunoase pe care le evoca, alcătuiau pentru noi o lume fantastică, plină de capcane,

de curse, de stânci ce se iveau brusc și de vârtejuri ce ar fi putut smulge cedrii din rădăcină. Balauri negri apărau intrările văilor, mănunchiuri de fulgere încununau crestele. Bătrânii aceștia ne întrețineau respectul cu bună știință. Dar din vreme în vreme, făcându-se respectat pentru totdeauna, câte unul dintre ei nu se mai întorcea.

Îmi amintesc, de exemplu, de o revenire a lui Bury, care avea să moară pe urmă în masivul Corbières.

Bătrânul pilot tocmai se așezase în mijlocul nostru și mânca, cu gesturi greoaie, fără să scoată vreo vorbă, cu umerii încă zdrobiți de efort. Era seara uneia dintre acele zile urâte când, de la un capăt la celălalt al liniei orizontului, cerul e putred, iar pilotului i se pare că toți munții se rostogolesc prin murdărie ca acele tunuri cu cordajele rupte care scurmau punțile corăbiilor de odinioară. M-am uitat la Bury, mi-am înghițit saliva și m-am hazardat să-l întreb dacă a avut un zbor greu. Bury nu auzea, avea fruntea ridată și stătea aplecat peste farfurie. Când e timp urât, la bordul avioanelor deschise, pilotul e obligat să se aplece peste parbriz, ca să vadă mai bine, iar rafalele de vânt îi șuieră mereu în urechi. În sfârșit, Bury înalță capul, păru să mă fi auzit, să-și fi adus aminte de întrebarea mea și izbucni brusc într-un râs luminos. Și râsul lui mă miră, căci Bury râdea rar râsul acela care îi lumina oboseala. Nu ne dădu nicio altă explicație în legătură cu izbânda lui, își lăsă

capul în jos și începu iarăși să mestece în liniște. Dar în atmosfera cenușie a restaurantului, printre micii funcționari care își dregeau aici trudele mărunte de peste zi, acest camarad, aplecat de umeri, mi s-a părut de o noblețe neobișnuită; lăsa îngerul care tocmai învinsese balaurul să-i străpungă pentru o clipă carapacea lui aspră.

A venit în sfârșit și seara când am fost chemat la rândul meu în biroul directorului. Mi-a spus simplu:

— O să pleci mâine.

Am rămas acolo, așteptând ca directorul să mă expedieze. Dar, după o scurtă tăcere, acesta a adăugat:

— Știi bine consemnele?

Pe vremea aceea motoarele nu ne ofereau siguranța pe care o oferă astăzi. Adeseori ne lăsau baltă pe neașteptate, făcând o hărmălaie teribilă, de farfurii sparte. Și asta se întâmpla în timp ce te îndreptai spre scoarța stâncoasă a Spaniei, unde nu exista niciun loc de aterizare de urgență. „Aici – spuneam noi – când te lasă motorul e vai de tot avionul.“ Dar un avion se poate înlocui. Important era să nu abordezi piscul orbește. De aceea, ni se interzicea, sub amenințarea celor mai severe sancțiuni, survolarea mărilor de nori de deasupra regiunilor muntoase. Înfundându-se în câlții aceia, pilotul în pană putea să se ciocnească de creste fără să le zărească.

Iată de ce în seara aceea o voce lentă insista, pentru ultima oră, asupra consemnelor.

— E frumos să navighezi doar cu ajutorul busolei în Spania, deasupra norilor, e foarte elegant, dar...

Apoi, încă și mai lent:

— ...dar ține minte: dedesubtul imensității norilor... acolo se află eternitatea.

Și iată că acea lume calmă, uniformă și simplă pe care o descoperim atunci când ieșim deasupra norilor căpăta pentru mine un înțeles nou. Blandețea ei devenea o capcană. Îmi imaginam această imensă capcană albă acolo, sub picioarele mele. Dedesubtul ei nu stăpânesc, așa cum s-ar putea crede, nici agitația oamenilor, nici tumultul, nici mișcarea plină de viață a orașelor, ci o liniște încă și mai absolută, o pace încă și mai definitivă. Cleiul acela alb devenea pentru mine granița dintre real și ireal, dintre cunoscut și incognoscibil. Și intuiam deja că un spectacol n-are sens decât dacă îl privești din perspectiva unei culturi, a unei civilizații, a unei meserii. Oamenii de la munte cunosc și ei mărele acestea de nori. Dar sunt departe de a fi descoperit cortina fabuloasă despre care vorbeam.

Când am ieșit din birou, mă încerca o mândrie copilărească. Din zorii zilei aveam să răspund de un transport de pasageri, de corespondența cu Africa. Dar mă încerca, în același timp, și o teribilă umilință. Mă simțeam prost pregătit. Spania avea puține locuri de refugiu. Mă temeam că, în caz că motorul va face o pană, n-o să știu unde să caut un teren de aterizare.

M-am aplecat peste ariditatea hărților, fără să găsesc acolo informațiile de care aveam nevoie. De aceea, cu inima plină de acest amestec de timiditate și mândrie, mi-am petrecut noaptea de veghe a armelor la camaradul meu Guillaumet. Guillaumet făcuse ruta înaintea mea. Guillaumet cunoștea trucurile care îți puneau la dispoziție cheile Spaniei. Era nevoie să fiu inițiat de Guillaumet.

Când am intrat la el, mi-a zâmbit.

— Am aflat vestea. Ei, ești mulțumit?

S-a dus după sticla de porto și după pahare, iar când a revenit încă mai zâmbea.

— Să ciocnim în cinstea ta. O să vezi, o să fie bine.

Acest camarad, care avea să bată mai târziu recordul traversărilor poștale din Anzii Cordilieri și din Atlanticul de Sud, răspânda încredere în jurul său, așa cum o lampă împrăștie în jurul ei lumină. Cu câțiva ani mai devreme de recordul său, cu mâne-cile cămășii suflecate, cu brațele încrucișate în lumina unei lămpi, zâmbindu-mi cu cel mai încurajator dintre zâmbete, mi-a spus simplu: „Furtunile, ceața, zăpada, te pot zăpăci uneori. Gândește-te atunci la toți cei care au trecut prin asta înaintea ta și spune-ți simplu: ceea ce au reușit alții poți reuși și tu.“ Între timp, eu mi-am desfășurat hărțile și l-am rugat să arunce totuși împreună cu mine o privire peste itinerar. Și, aplecat în lumina lămpii, sprijinindu-mă de

umărul unui tovarăș mai încercat decât mine, mi-am redobândit liniștea.

Dar ce oră specială de geografie mi s-a ținut cu prilejul acela! Guillaumet nu mi-a predat o lecție despre Spania; el mi-a făcut din Spania o prietenă. Nu mi-a vorbit nici despre hidrografia, nici despre populația, nici despre șeptelul¹ ei. Nu mi-a vorbit despre Guadix, ci despre cei trei portocali care mărginesc un câmp din apropiere de Guadix. „Fii atent la ei, însemnează-i pe hartă.“ Iar de atunci, acești portocali au ocupat pe harta mea un loc mai important decât Sierra Nevada. Nu mi-a vorbit despre Lorca, ci despre o simplă fermă din apropiere de Lorca. Despre o fermă plină de viață. Și despre fermierul ei. Și despre soția fermierului. Iar această pereche, pierdută în spațiu, aflată la o mie cinci sute de kilometri distanță de noi, a dobândit o incomensurabilă importanță. Bine instalați pe o coastă de munte, ca niște paznici de far, ei erau gata mereu, de sub stelele lor, să le sară în ajutor oamenii aflați în nevoie.

Și astfel am putut extrage din uitarea lor și de la distanța nemăsurată la care se găseau față de noi niște amănunte pe care le ignorau toți geografii pământului. Căci pe geografi îi interesează doar Ebrul, care udă marile orașe. Nu și acel pârâu ascuns printre

¹ Totalitatea animalelor domestice sau numai a celor de o anumită specie dintr-o țară, regiune sau gospodărie. (*N. red.*)

ierburi la vest de Montril, acel părinte care, asemenea unei doici, hrănește vreo treizeci de specii de flori. „Atenție la pârâu, afectează terenul! Însemnează-l pe hartă și pe el!“ Ah, n-o să uit niciodată șarpele din Montril! Părea un nimic, care abia dacă vrăjea câteva broaște cu susurul lui ușor, dar nu dormea decât cu un singur ochi. Din paradisul câmpiei, alungit pe sub ierburi, mă pândea de la două mii de kilometri. Cu prima ocazie, avea să mă transforme într-un mănunchi de flăcări.

Îi așteptam, cu hotărâre, pe cei treizeci de berbeci de luptă, prezenți acolo, pe coasta dealului, gata-gata să se năpustească. „Crezi că pajiștea este liberă și apoi, buf!, iată cei treizeci de berbeci care ți se aruncă sub roți!“ Iar eu, eu răspundeam cu un zâmbet uimit acestei amenințări, atât de perfide.

Și, puțin câte puțin, Spania de pe hartă devenea, sub lumina lămpii, o țară de basm. Am marcat cu câte o cruciuliță refugiile și capcanele. Am însemnat locul fermierului, al celor treizeci de berbeci, al pârâului. Am plasat-o la locul ei pe păstorița ce fusese neglijată de geografi.

Apoi, după ce mi-am luat rămas-bun de la Guillaumet, am simțit nevoia să fac câțiva pași prin seara aceea înghețată de iarnă. Mi-am ridicat gulerul mantalei și mi-am purtat înflăcărarea tinerească printre trecătorii neștiutori. Eram mândru să mă amestec printre acești străini, păstrându-mi secretul în inimă. Barbarii aceștia mă ignorau, dar eu eram cel căruia

aveau să-i încredințeze grijile și avânturile lor, la ivirea zorilor, atunci când urmau să fie încărcați sacii poștali. În mâinile mele aveau să-și depună speranțele. Așa că, înfășurat în manta, pășeam printre ei protector, în timp ce ei îmi ignorau solicitudinea cu desăvârșire.

Și cu atât mai puțin aveau habar de semnalele pe care le primeam eu din noapte. Căci furtuna de zăpadă, care poate se pregătea, îmi amenința chiar viața și îmi complica prima călătorie. Stelele se stingeau una câte una, ce puteau să știe toți acești plimbăreți? Numai eu rămâneam încrezător. Mi se comunicau pozițiile inamicului de dinainte de bătălie...

Și am primit acele cuvinte de ordine, care mă angajau atât de serios, lângă vitrinele luminate, în care străluceau cadourile de Crăciun. Păreau expuse acolo, în toiul nopții, toate bunurile pământului, iar eu gustam beția orgolioasă a renunțării. Eram un războinic aflat în primejdie, ce mai contau pentru mine acele cristaluri strălucitoare destinate petrecerilor de seară, acele abajururi, acele cărți? Deja mă scăldam în ceață, deja mușcam, ca pilot de linie, din pulpa amară a nopților de zbor.

M-am trezit la trei dimineața. Am ridicat brusc jaluzelele, am văzut că ploua și m-am îmbrăcat cu gravitate.

Peste o jumătate de oră, așezat pe valijoara mea, așteptam, pe trotuarul care strălucea sub ploaie, să vină să mă ia omnibuzul. Câți dintre tovarășii mei nu trecuseră înaintea mea, în ziua debutului, cu inima

strânsă, printr-o asemenea așteptare! În sfârșit, de după colțul străzii își făcu apariția, făcând un zgomot de fierărie, vehiculul acela vetust, în care îmi venise rândul să mă înghesui pe banchetă între vameșul care nu se trezise încă de-a binelea și câțiva funcționari. Omnibuzul mirosea a aer stătut, a administrație prăfuită, a birou îmbâcsit în care se împotmolește o viață de om. Se oprea din cinci sute în cinci sute de metri pentru a lua încă un secretar, încă un vameș, încă un inspector. Cei care apucaseră să ațipească deja răspundeau cu un mormăit vag la salutul noului venit care se înghesuia pe unde putea și ațipea la rândul său numai-decât. Pe pavajul denivelat din Toulouse se hurduca o încărcătură omenească tristă; iar pilotul de linie, amestecat printre funcționari, nu se distingea la început prin nimic de aceștia. Dar felinarele ne treceau pe dinainte unul după altul, pista se apropia, iar acest străvechi omnibuz șubred nu mai era decât o crisalidă cenușie, din care omul avea să iasă transfigurat.

Fiecare camarad simțise pe pielea lui, într-o dimineață asemănătoare, cum în subalternul vulnerabil, încă supus toanelor cutărui inspector, se năștea insul responsabil de Curierul de Spania și de Africa, cum se năștea cel care, peste numai trei ore, avea să înfrunte, printre fulgere, balaurul din Hospitalet¹..., cel care,

¹ Aluzie la Hospitalet de Llobregat, provincie a Barcelonei, unde sunt numeroase statui reprezentând balauri. Simpatia pentru această creatură mitică provine din legenda Sfântului Gheorghe, care a ucis un balaur pentru a cuceri inima unei frumoase prințese. (*N. tr.*)

după numai patru ore, odată biruit monstrul, avea să decidă, într-o libertate totală și cu puteri depline, dacă va face un ocol peste mare sau va lua cu asalt munții Alcoyului, cel care avea să ducă tratative cu furtuna, cu muntele și oceanul.

Fiecare camarad, amestecat printre anonimi, sub cerul întunecat de iarnă de la Toulouse, simțise, într-o dimineață asemănătoare, cum crește în el suveranul care, peste numai cinci ore, lăsând în urmă zăpezile și ploile nordului, dezicându-se de iarnă, avea să reducă turația motorului și să se pregătească să aterizeze în plină vară, în lumina strălucitoare a soarelui din Alicante.

Omnibuzul acela desuet a dispărut, dar austeritatea și inconfortul lui mi-au rămas vii în memorie. El simboliza pregătirea trebuincioasă pentru bucuriile aspre ale profesiei noastre. Totul a căpătat acolo o izbitoră sobrietate. Și-mi amintesc că tot acolo aveam să aflu, trei ani mai târziu, fără să fi schimbat nici zece cuvinte, vestea morții pilotului Lécivain, unul dintre cei o sută de colegi de linie care, într-o zi sau într-o noapte cu ceață, s-au pensionat întru eternitate.

Era tot ora trei dimineața, în omnibuz domnea aceeași tăcere, când l-am auzit pe directorul de zbor, ascuns undeva în umbră, spunându-i inspectorului:

— Lécivain n-a aterizat azi-noapte la Casablanca.

— Ah! a spus inspectorul. Cum așa?